

Observăm că *efectul Mandela* se extinde mai în toate domeniile activității umane: la nivelul credințelor și ideilor religioase, la nivel etico-moral, la nivel artistic, științific etc. Putem constata cu stupoare că creierul uman poate fi reformatat, memoria poate fi redactată, un text anterior poate fi șters, rescris sau poate fi înscrisă o informație total nouă, depinde de scopul manipulării.

Efectul Mandela relevă și noile corectări în matricea lumii, important e să ne păstrăm luciditatea și vigilența asimilării informației.

Să nu uităm că la temelia sistemului cibernetic totuși se află forța supremă a universului – Iubirea.

Bibliografie

1. García Márquez, Gabriel, *Un veac de singurătate*, RAO International Publishing Company, aprilie 1995.
2. <https://www.efemeride.ro/efectul-mandela-amintiri-colective-din-universuri-paralele/> Efectul Mandela, amintiri colective din universuri paralele.
3. https://ro.wikipedia.org/wiki/Nelson_Mandela Nelson Mandela.
4. <https://magnet.xataka.com/en-diez-minutos/el-efecto-mandela-o-como-la-sociedad-recuerda-momentos-que-en-realidad-nunca-han-ocurrido> El Efecto Mandela: o cómo la sociedad recuerda momentos que en realidad nunca han ocurrido.

VALENȚELE COMENTARIULUI SOCIOCULTURAL ÎN RECEPTAREA TEXTULUI ÎN ȘCOALĂ

Olga BOZ, dr., conf. univ.

Summary

This article treats a delicate issue with reference to the stages of receiving literary text in school and presents issues that are neglected or omitted in the teacher's daily work. The proposed activities, with the status of recommendations, would lead to an improvement of the given situation and an efficient comprehension of the literary text in school.

Pornind de la ideea lui Umberto Eco, sensul literal trebuie pus în corelație „cu alte lumi posibile” [apud 5, p. 134], ceea ce presupune constituirea/reconstituirea altor orizonturi narative. Or, Saussure este cel care a subliniat că semnele au înțelesuri izolate, dar că sunt interpretate în relație cu altele. Alt lingvist structuralist, Roman Jakobson, este de părere că producerea și interpretarea textelor depinde „de existența acestor coduri” [5, p. 117]. Orice text literar poate fi receptat și interpretat având la îndemână mai multe coduri: hermeneutic, cultural, semic, simbolic etc.

Decodificarea acestor coduri necesită din partea elevului documentarea/valorificarea unui instrumentar variat, pornind de la dicționare bilingve și explicative, de sinonime, de expresii etc. – bilingve sau monolingve, la rândul lor. Cititorul conștiincios de texte în limba maternă va examina, probabil, un dicționar explicativ, o enciclopedie sau, în ziua de astăzi, un motor de căutare pe Internet, când întâlnește un cuvânt cu desăvârșire necunoscut. Acesta îi poate fi nefamiliar pentru că vine dintr-o sferă străină, sub aspect diacronic sau sincron: arhaism, istorism, neologism, jargonism, regionalism etc. [4, p. 92].

Profesorul care dirijează studiul pe text va avea grijă să atragă atenția elevilor asupra discrepanțelor de sensuri și conotații, pentru a asigura o comprehensiune cât mai apropiată celei presupuse de autor.

Ca etapă a procesului de comprehensiune a textului, comentariul sociocultural presupune explicarea și discutarea realităților ce țin de altă epocă și cultură decât cea a cititorului. Toate textele, care, temporal, se regăsesc într-o realitate îndepărtată în raport cu cea imediată a Republicii Moldova a anului 2019, trebuie supuse unor operații de traducere și interpretare. E adevărat că unele texte, în funcție de timpul la care sunt raportate, de apartenența autorului la o cultură sau alta etc., necesită, pentru înțelegere, mai multe sau mai puține note explicative. Or, această etapă este indispensabilă pentru perceperea următoarelor elemente : cognitive (limbă, cunoștințe, credințe), normative (valori, norme); afective

(sentimente, afinități); etice și estetice (sensul a ceea ce este bun sau nu, savuros sau nu, distractiv sau nu); comportamentale (moduri de viață) etc. Pe de altă parte, notele explicative, elaborate prin informare, documentare din surse credibile și sigure, pot face referire la apartenența la grupuri primare (familie, prieteni, vecini); apartenența la asociații (sindicate, partide politice, religie, cluburi); prestarea de servicii educaționale, medicale, sociale; locul ocupat în societate din punct de vedere juridic, politic, profesional etc.

Comentariul sociocultural se plasează, conform taxonomiei lui Bloom, la nivelul întrebărilor de **traducere, de interpretare și aplicative**. Întrebările de traducere țin de explicarea, reformularea, restructurarea, decodarea noțiunilor; întrebările interpretative țin de stabilirea conexiunilor dintre evenimente, în cadrul textului examinat: legături de cauză și efect, explicarea faptelor și a motivelor; întrebările aplicative presupun antrenarea unor cunoștințe din exteriorul textului, ceea ce creează oportunități de interdisciplinaritate [3, p. 76]. Astfel, în discutarea unui roman istoric, întrebările aplicative se vor referi, printre altele, la reconstruirea cadrului temporal în baza cunoștințelor obținute de elevi la orele de istorie, cu ajutorul unor date ce nu fuseseră prezentate de către autor.

Textul epic, bogat în evenimente care solicită documentare socioculturală, este cea mai bună materie în aplicarea acestei etape. Însă și poezia, în special poezia istorică, se poate dovedi a fi un teren nu mai puțin fertil pentru explorări în acest sens. Explicarea și comentarea detaliilor istorice și culturale va îmbogăți itinerarul de explorare a textului cu aspecte noi, permițând trasarea unor conexiuni intertextuale și transdisciplinare. Rolul profesorului va fi unul de dirijare și administrare a cercetării. Aici se va încuraja utilizarea resurselor multimedia: hărți, inclusiv hărți contemporane evenimentelor; vederi din localitățile vizate; imagini ale obiectelor de vestimentație și ale decorațiilor de stat; eventual fragmente din filme artistice și documentare dedicate acestei pagini de istorie; muzica

ostășească de epocă — detalii care permit recrearea cât mai vie a atmosferei vremii când poezia a fost scrisă și publicată. În aceeași ordine de idei, se vor căuta mărturiile ale contemporanilor privind receptarea războiului și receptarea poeziei. Produsul comentariului sociocultural poate lua diverse forme: tabele cu „traduceri” și comentarii, prezentări de poster și în format PPT, însoțite de explicații verbale, „ediții adnotate” ale textului, asamblarea unui set de ilustrații etc.

Dacă în clasele gimnaziale mici profesorul era cel care cerceta și prezenta cea mai mare parte a unui comentariu de acest tip, atunci în clasele liceale va fi sarcina elevilor să studieze și să prezinte detaliile vieții cotidiene, corespunzătoare timpului și locului în care se desfășoară anumite episoade.

Textele lui Ion Creangă (*Poveștile, Amintiri din copilărie*) pot fi considerate oportunități clare de a discuta: despre semiotica vestimentației și „accesoriilor” neamului românesc (ițari, izmene, bernevici, cojoc, pâslari, opinci, brâu, traistă, desagă, ie, fustă creață, broboadă, năframă); despre ritualurile sociale și transformarea lor în timp (*La cireșe*), prin reconstituirea, pas cu pas, cuvânt cu cuvânt, a bunelor maniere pe care le respectă ei atunci când merg în ospetie; despre cum intră în casă, cum salută, cum își scot haina etc.; despre ce fel de jucării avea Nică și prietenii lui și reconstituirea lăzilor de jucării pe care le au ei acasă. Aici, probabil, vor fi menționate instalațiile cu telecomandă, jocurile electronice, figurinele colectabile, consolele digitale, roboții și alte jucării care au tehnologizat majoritatea activităților copilărești.

Trebuie să recunoaștem că în lipsa cunoștințelor sociolingvistice și socioculturale, multe dintre texte rămân ermetice pentru elev, iar analiza textelor, la rândul ei, completează aceste cunoștințe prin date și informații noi.

Sunt recomandabile, pentru acumularea și demonstrarea cunoștințelor din acest domeniu, strategii ca: lectura ghidată a textelor artistice relevante, necunoscute elevilor, și interogarea

multiprocusuală pe texte literare sau imagini, cu insistență asupra întrebărilor de traducere și de interpretare. Merită o atenție sporită, pentru formarea acestei competențe, analiza minuțioasă a cuvintelor textului și dincolo de cuvinte – a semnelor textului.

Bibliografie

1. Cadrul european comun de referință pentru limbi: învățare, predare, evaluare /Comitetul Director pentru Educație —Studierea limbilor și cetățenia europeană; trad. din lb . fr. de Gheorghe Moldovanu, S. n., Chișinău, 2003.
2. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Zgardan, A., Bolocan, V., Cartaleanu, E., Modele conceptuale de predare a textului epic, Tipogr. UPS „I. Creangă”, Chișinău, 2012.
3. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Zgardan, A., Bolocan, V., Cartaleanu, E., Boz, O., Didactica studiului integrat al limbii și literaturii române în gimnaziu, Tipogr. UPS „I. Creangă”, Chișinău, 2014.
4. Curriculum școlar pentru disciplina Limba și literatura română . Clasele a V-a – a IX-a, Lyceum, Chișinău, 2010.
5. Miclău, P., Semiotica lingvistică, Editura Facla, Timișoara, 1978.

INOVAȚIA - FACTOR IMPORTANT AL DINAMICII LIMBII

Nina STRATAN, dr., conf. univ.,

Violeta MATIEȚ-PARASCHIV, dr., conf. univ.

Summary

In the contemporary univese, marked by the instancy of communication, the process of change in language is a natural phenomenon, with very complex determinations; due the fact the evolution of language and human communication itself passes through the necessity of innovation either at the level of form or at semantic level – phenomenon explained by causes of linguistic and extra-linguistic nature, which most often interact.